

Cvrčovice 600

*O takové vesničce
dá se jenom snít.
Všude lesy, potok
a nádherný klid.*

*Ptáci tu zpívají celičský den
a děti spěchají do přírody ven.
A co nejvíc zdobí Cvrčovice?
No přece stará krásná zvonice!
Lidé zde mají vždy dobrou náladu
a v ničem nejsou pozadu.
Pilně pracují na své zahrádce
a žijí si jako v pohádce.*

Hlavičková Tereza

*Chlouba obce -
cvrčovická
zvonice
v současné době
a v minulosti.*

Obec Cvrčovice se nachází 14 km jihovýchodně od Kroměříže na úpatí Chřibů. Obcí protéká potok zvaný Cvrčovický. Cvrčovice jsou místní částí Zdounek. V současné době zde žije 159 obyvatel.

V blízkosti Cvrčovic byla objevena pravěká sídliště. Její bezprostřední okolí bylo osídleno již v době paleolitu, čemuž odpovídají nálezy výrobků a odpadu z pazourku. Nálezy v této oblasti náležejí k nejbohatším ve střední Evropě.

Místní název je odvozený nejspíše od osobního jména *Svrš*. V pramenech lze nalézt varianty Svršovice, Svrčovice, Czwertschowitze, Czwrteschowitz, v německém nepřesném překladu Grillendorf až po současnou podobu **Cvrčovice**.

První písemná zmínka

o Cvrčovicích pochází z roku **1412**, kdy markrabě Jošt prodával zdounecké zboží Jakoubkovi Konečkovi z Prus. Společně se Zdounekami byly prodávány vesnice *Světlá, Cvrčovice, Soběsuky a Újezdec* včetně všeho příslušenství. Od tohoto roku jsou Cvrčovice neustále spojeny se Zdounekami. **Další zmínky máme z roku 1446, 1481 a 1520.**

Nejstarší zástavba se nachází kolem zvonice, za ní následovaly chalupy. Domky postavené v době, kdy panství držel

Antonín Kaschnitz z Weinberga nesou jeho jméno – Kašnice. Tento místní název se dále vztahuje i na pole rozkládající se nad vesnicí. Před třicetiletou válkou byly v osadě 3 lány, 2 pololány, 3 čtvrtlány, 12 domů bez rolí a panský šenk. Po třicetileté válce bylo v obci 12 domů pustých a 12 obývaných.

V roce **1750**, tedy sto let od ukončení války, jsou zmiňováni pouze 2 sedláci, 14 čtvrtlánků a v roce 1775 pak 3 sedláci a 16 čtvrtlánků.

600 let

MLÝN

Dříve a nyní

*Bývalý mlýn – rodný dům Ireny
Stratilové-Svobodové*

Jednu z **prvních zmínek** o mlýně nacházíme v roce **1520** a na tomto místě po stavebních úpravách stojí dodnes, i když už neslouží původnímu účelu. Původně byl poháněn **vodním zdrojem**, na konci 19. století byl **přebudován na parní**. Jeho známými nájemci byli *Franz Klemm*, který ho spolu s **lisovou oleje** propachtoval v roce 1781, pak *Wenzl Šponnar*,

kteřý v roce 1822 provedl regulaci mlýnského náhonu. Pozdějšími majiteli byli *Wenzl Schuppik*, *Anton Halla* a konečně *Franz Stratil* a jeho žena Josefa.

V roce 1870 koupili mlýn manželé Stratilovi a jejich rod jej vlastnil až do roku 1937. Eduard Stratil zřídil při mlýně **pilu a sklad dřeva**

a mletí obilí ustoupilo do pozadí. On také provedl elektrifikaci celého objektu. K pohonu použil dynamo a vodu.

Posledním provozovatelem mlýna byl *Vincenc Vitek*.

K poslednímu mletí došlo v roce 1952. Od té doby se chodilo mlít obilí do Zdounek k Vávrům.

ŠKOLA

Cvrčovice byly původně přiškoleny ke Zdounkám, teprve v roce **1908** byla podána **žádost o vyškolení**, ta však byla zamítnuta. Ale již v roce 1911 byly vykoupeny pozemky od Jana Kochaníčka a Františka

Rejčocha. Zpráva o plánované stavbě školy byla zveřejněna v Lidových novinách a Pozorovatelci.

Jejím provedením byl dne **11. června 1913** pověřen kroměřížský stavitel *Jan Slaměník* a náklady byly odhadnuty na 29 tisíc korun. Plány vypracoval zdounecký stavitel Křižan. Na práce dohlížel jeden člen obecní komise a dne **29. listopadu 1913** byla podána **žádost o kolaudaci**. Vyučování mohlo být zahájeno **1. ledna 1914**. Bylo ustaveno místo učitele, učitelky ručních

prací a člověka, který pečoval o dopravu kněze na výuku.

Další zprávy o výuce máme až z let 1940-1945, kdy byla povinně vedena školní kronika. Tu její pisatel po ukončení války označil za bezcennou, protože ji musel psát v loajálním duchu. Přesto se dozvídáme, že děti se v roce 1941 zúčastnily akce *Každý tisíc chroustů*, jejímž cílem bylo zlikvidovat co nejvíce těchto příslušníků hmyzí říše.

Celkem jich ve Cvrčovicích padlo 6356 kusů.

Žáci měli ale příležitost pozorovat jiného exotického brouka. Škola získala 0,5 gramu vajíček bource morušového. Pan Vítek pěstoval moruše, a tak žáci mohli pozorovat, jak se vytváří hedvábná nit. Hedvábnickému ústavu v Hradci Králové pak odeslali 0,385 kg kokonů, několik jich zůstalo ve škole jako pomůcka při výuce.

Po celou dobu své existence škola prováděla bohatou kulturní činnost. V místním rozhlase vysílala pořady k různým výročím, dále pořádala přednášky a besedy nejen pro děti, ale i pro rodiče. Velmi oblíbené byly oslavy **Svátku matek**, **Týdny dětské radosti** a **vánoční besídky**.

Tyto akce byly plné básní, scének a tanečků. Škola se v obci udržela pouze do roku **1975**, kdy byla zdejší **jednotřídka zrušena** a děti začaly opět docházet do Zdounek.

V současné době prošla rozsáhlou rekonstrukcí a je využívána ke společenským akcím.

SPOLKY

Dne 26. prosince 1919 započal svou práci **čtenářsko-pěvecký spolek Svatoobj**. Zakládajícími členy byli: *A. Hanák – správce školy, Ed. Stratil – mlynář, L. Kochaniček, V. Ševčík – starosta obce, A. Tyl, J. Lehkoživ a hostinský J. Barouš*. O spolkové činnosti se prakticky nedochovaly vůbec žádné zprávy, jen krátká zmínka v obecní kronice založené v roce 1922. Účelem spolku bylo vzdělávání jeho členů četbou, zpěvem, pořádáním divadelních představení, naučných přednášek a spolkových zábav.

Spolek založil vlastní knihovnu, kde byly jak naučné knihy, tak vzdělávací časopisy. Velmi bohatá byla jeho

divadelní činnost. Z nejúspěšnějších lze jmenovat např. drama od F. Sokola-Tůmy **Soucít** nebo veselohru **Na manželské frontě klid**. V roce 1940 sklidila velký úspěch Jiráskova **Vojnarka**. Velmi navštěvované byly také hodkové zahradní veselice. Svatobj zanikl v roce 1945.

Kromě Svatobje existoval ve Cvrčovicích spolek **Místní domovina domkářů a malorolníků**. Jednalo se o spolek s celostátní působností, který měl podporovat zemědělské, živnostnické a dělnické podniky.

Obyvatelé Cvrčovic byli také členy spolků a bratrstev při farním kostele Nejsvětější Trojice ve Zdounekách. V roce 1945 byl založen **Sbor dobro-**

volných hasičů. Jeho **prvním starostou** byl zvolen **František Šafařík**. V červnu 1946 se konalo slavnostní svěcení motorové stříkačky, která stála 52 tisíc korun. Slavnost byla zahájena polní mší konanou na návsi u kříže sv. Prokopa, patrona obce. **Kmotrami stříkačky** byly *Klára Tesaříková, Ludmila Daňková, Květa Zdražilová, Marie Kochaničková a Anna Šafaříková*.

U Tesaříků proběhl slavnostní oběd, na který bylo pozváno představenstvo MNV, zdounecký farář Vojtěch Král, hrabě Hugo Strachwitz a ředitel školy J. Láník. Odpoledne bylo uspořádáno veřejné hasičské cvičení a po něm následovala veselice s hudbou.

ANTONÍN KASCHNITZ Z WEINBERGA

Antonín Kaschnitz se narodil v roce 1744 a od mládí se věnoval **hospodářství**, zajímal se o reformy a nové technologie. Později se stal **čelným představitelem hospodářských změn v době josefinismu**. V roce 1782 se stal ekonomickým správcem moravských královských měst, o čtyři roky byl Kaschnitz za zásluhy

povýšen do panského stavu a koupil statek Zdislavice, který se nachází nedaleko Zdounek. V roce 1789 dosáhl vrcholu kariéry - stal se **dvorním radou** a spolupracoval na patentu, kterým měla být zrušena robota.

Po smrti Josefa II. byl penzionován.

Na zdounecku zavedl především **intenzivní chov ovcí a prodej vlny**, což se stalo největším zdrojem jeho příjmů. Zdounecký statek však nevlastnil dlouho, protože ho již za 2 roky prodal hraběnce *Lambergové* za částku 450 tisíc rýnských a ponechal si pouze Zdislavice. Antonín Kaschnitz zemřel v roce 1812.

IRENA SVOBODOVÁ ROZ. STRATILOVÁ

Irena Stratilová se narodila ve Cvrčovicích v roce 1901 v **rodině mlynáře Eduarda Stratila**. V roce 1923 se seznámila s kapitánem československé armády Ludvíkem Svobodou, za kterého se krátce poté provdala. Spolu pobývali na Podkarpatské Rusi a narodily se jim 2 děti: syn *Mirek* a dcera *Zoe*. Irena byla velmi statečná žena a vlastenka. Již za první světové války spolu s matkou pomáhaly dezertérům z rakouské armády. Podobně se zachovala i **za druhé světové války**, kdy její muž utekl z okupované republiky, aby se zapojil do

zahraničního odboje na východě. (V té době již bydleli v Kroměříži.) Irena se zase zapojila do **odboje domácího**. Pomáhala lidem utíkajícím do Polska, spolupracovala s **podzemním hnutím katolických kněží**, podporovala rodiny zatčených odbojářů.

Pomáhala parašutistům, kteří byli shozeni u Dřínova. Parašutisté byli nakonec prozrazeni a Irena se i s dětmi musela ukrýt před hrozcím gestapem, nejprve nedaleko Velkého Meziříčí a později na Vysočině. Syn Miroslav byl zatčen a v r. 1942 umučen v Mauthausenu. Po ukončení války se rodina přestěhovala

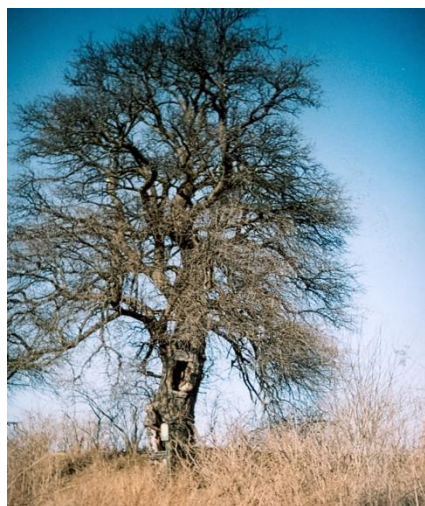
do Prahy, kde Ludvík Svoboda vykonával funkci ministra obrany a Irena se zapojila do práce Červeného kříže. Během čistek v 50. letech byl z této funkce odvolán a odešel z politiky. Do ní se vrátil v roce 1968, kdy byl zvolen **prezidentem republiky**. Jeho žena v roli první dámy podpořila myšlenku **SOS vesniček**. Manželé také zpřístupnili zahradu v Lánech, nechali zbořit zeď mezi Belvederem a Královskou zahradou. Ludvík Svoboda zemřel 20. září 1979, jeho žena Irena 17. července 1980. Oba jsou pochováni v rodinné hrobce v Kroměříži

Svatební fotografie Ireny Stratilové a Ludvíka Svobody

VČELÍN

V nadmořské výšce 230 – 290 m a na výměře 2, 72 ha se nachází přírodní památka Včelín s teplomilnou travinobylinnou vegetací s řadou vzácných druhů rostlin a živočichů. Tento údolní svah s keřovitým porostem, s bývalou pastvinou a třešňovým sadem se nachází nad Cvrčovickým potokem východně od obce Cvrčovice, v těsné blízkosti silnice Cvrčovice-Milovice. Svah byl dříve využíván jako ovčí pastvina. Stojí zde velký včelín, kvůli kterému byly v minulosti vysázeny ovocné stromy i akáty. Chráněné území je ohroženo spontánním zarůstáním nepůvodními druhy dřevin – akátu a bezu. Původním majitelem byl pan Kochaniček ze Dvorka a pan Novák z Kroměříže. Nynějším majitelem je pan Sedláček z Bučovic. Z květeny zde rostou:

V polích severovýchodním směrem od kapličky roste na travnaté mezi při polní cestě jeden z památných stromů Zlínského kraje – **planá hrušeň** o obvodu kmene 363 cm a výšce 19 m. Její věk je odhadován na téměř 300 let.

válečka prapořitá, vstavač nachový, vemeník dvoulistý, krušík širolistý a okrotice bílá. Z dalších druhů: **prvosienka jarní, modřenec chocholatý, záraza vyšší, ostřice Micheliho, chrastavec rolní, pcháč panonský, modřýš rolní a černohlávek dřípatý.** Místy jsou roztroušeny skupiny keřů: **svída krvavá, ptačí zob obecný, dřín jarní** a jednotlivé stromy, zvláště staré třešně.

Území zčásti zarostlo vysázenými borovicemi lesními a borovicemi černými, mezi nimiž jsou listnáče: **dub zimní, habr obecný a trnovník akát.** U potoka rostou **olše, vrby a bez černý.** Zvířena – žije zde **ještěrka obecná, hnízdí ůuhýk obecný a konopka obecná.** Bylo zde zjištěno několik zajímavých druhů brouků, např. **krasec, tesaříci a střevlíci.**

KAPLE

Kapli, nacházející se jihozápadním směrem od obce Zdounky na hranicích katastru Zdounek a Cvrčovic, nechal na své náklady v roce 1877 vystavět cvrčovický sedlák Vincenc Menšík. Kaple byla zasvěcena Panně Marii Svatohostýnské.

Ve čtyřicátých letech zásluhou zdouneckého faráře v. v. Jana Stratila došlo k její rekonstrukci. Dle jeho návrhu a jeho nákladem byl přebudován oltář a z Pelhřimova dovezena socha Panny Marie Svatohostýnské. Důstojný Pán pak sám sochu posvětil dne 8. 9. 1940 a potom byla v kapli ponejprv sloužena mše svatá. Při svěcení kázal zdounecký farář Vojtěch Král, který byl v našem regionu významnou postavou protifašistického odboje v době II. sv. války. Kaple byla několikrát v 90 letech vykradena a poničena. Nejdříve byly odcizeny obrazy a nakonec násilím vyrvána i socha Panny Marie. Cvrčovická kaple je často spojována se zázrakem. Důkazem uzdravení nemocné

dívky byly berličky zanechané v kapli.

Naproti kapličce přes komunikaci, zbudovanou ve 20. letech minulého století a spojující Zdounky s Cvrčovici se nachází drobná sakrální stavba – **kamenný kříž**, postavený v roce 1883.

KOPEC U CVRČOVIC

se nachází nad levým břehem Cvrčovického potoka, v nadmořské výšce 250-300 metrů. Převážnou část zaujímá vzrostlý třešňový a jabloňový sad. Podle zbytků ohrad se jedná o bývalé pastviny.

Geologickým podkladem je vnější flyš ždánickohustopečského souvrství tvořené vápnitými jíly, slíny a pískovci, místy překryté vápnitými sprašemi.

Půdy jsou středně hluboké, těžké, hlinité s vyšším obsahem vápníku. Z rostlin zde roste např. **vstavač nachový, vemeník dvoulistý, zvonek moravský, černohlávek velkokvětý, ocún jesenní** a další.

Ze zvířat byli pozorováni tyto motýli: **otakárek ovocný, babočka admirál, babočka síťkovaná, perlet'ovec malý**.

Z ptáků zde hnízdí např. **strakapoud velký a malý, krutihlav obecný, ťuhýk obecný, pěnice černohlavá, budníček menší, žluna zelená a hajní**. Vzácně byl zjištěn **krkavec velký, chřástal polní a strnad luční**.

Z plazů byla pozorována **ještěrka obecná a užovka obojková**, z obojživelníků **ropucha obecná, skokan štíhlý a rosnička zelená**.

FOTOGALERIE

Paličkův dům

Stavění máje

Hasiči

Ostatky

Hruškův zbouraný dům

Nezapomenutelný Jára Machů

Cvrčovice dnes

Ostatky 2003

Hasičská soutěž 2003

Ekofarma Pod lesem

Nejstarší dům ve Cvrčovicích č. 1

Zpracovala: L. Paličková
Zdroje: Kroniky Cvrčovic, Chráněná území ČR
Rekonstrukce druhově bohatých lučních
společenstev ve Zlínském kraji, Wikipedie
a další.